

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 139

Eylül 2025

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Nurşen Korkmaz

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ömer Göktaş

Web Teknik Destek: Kadir Ahıska, Burak Sarı

Ses Teknik Destek: Rıdvan Çırpan, Damla Güler

Görsel Destek: Pınar Yavuz, Yelda Erdoğan

Sosyal Medya Sorumlusu: Damla Güler, Gülcan Altun, Ömer Göktaş

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden	1
Ev Arıyoruz	3
Ön Yargı Bariyeriyle Oğlum da Tanıştı.....	9
Beni Tanıdın Mı?	12
Afet ve Acil Durumlar Yönetiminde Engelliler Hakkında Birkaç Dokümana Genel Bakış 2.....	16
Mesleki Erişilebilirlik Yolculuğum 2	25
Windows Outlook Yedekleme ve Az Görenler İçin Özel Windows Teması	27
Bir Yazıdan Podcast’e: NotebookLM Deneyimi	32
“Prometheus Unbound” Sanat da Unbound.....	35
Sanatın Erişilebilir Hali.....	41

Editörden

Eylül tüm ihtişamıyla geldi. Eylülün günahı yok. O romantik ve hüzünlü bir aydır. Onu İhtişamlı kılan yorucu ve dolu dolu bir çalışma sezonunu yüklenip gelmesi. Eylül aynı zamanda telaş ayıdır. Okul telaşı, ev telaşı... Bu telaşlar bu sayımıza da yansdı.

Şeyma Büyükurvay Şatay, kör bir çiftin ev arama deneyimlerini güzel bir yazıya dönüştürmüş. Ev arayacak her körün göz atması faydalı olur.

Okul sezonu başladı, kronik ayrımcılık da kendini gösterdi. Sevgi Mart Göcen oğlu Çağan'ın nasıl bir önyargıyla karşı karşıya kaldığını kaleme alıyor.

Konuk yazarımız Nuri Turhan, körlerin sık sık maruz kaldığı bir mikro saldırganlığı irdelemiş. “Beni tanıdın mı?”

Gülcan Altun bu ay afet ve acil durumlarda engelliler yazı dizisinin ikinci ve son bölümüyle bizlerle. Metinlerin dilinden ayrımcılığın ve eşitsizliğin bilinçlerde başladığını anlıyoruz.

Bu kadar olumsuz örneğin ardından olumlu bir deneyim paylaşımını aktarıyoruz. Gizem Alakaya Mesleki Erişilebilirlik yolculuğuna devam ediyor.

Murat Kefeli'nin selamı sabahı kesmesi iyi oldu. Bu süreçte az görenler için Windows teması geliştirmiş. Hem tema ile sınırlı kalmamış Outlook yedeklemeyi de anlatmış.

Ömer Gökteş ise çok işimize yarayacak bir anlatımla bizlerle. Anlatım mı? Sürpriz...

Hayata dair bu kadar pratiğin üstüne mitoloji, sanat ve erişilebilirlik içerikli bir yazı güzel olmaz mıydı? Hem de tatil yazısı. Elif Emir Öksüz Güzel Olacağını düşünmüş ve düşündüğünü yazıya dökmüş

Sanat deyince, bu yıl Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali'nin teması sanat. Burak Sarı festival ekibinden canlı bildiriyor.

Bu aylık da bizden bu kadar. ekim özel sayımızda ve festivalimizde buluşmak üzere.

Editörden Yazarı: Burak Sarı

Ev Arıyoruz

Seyma Büyükurvay Şatay
seymaurvay@gmail.com

Sayı: 139, Eylül 2025

Ev aramak... Kafamda farklı kelimelerle “ev aramak” dolaşıyor. “Ev arıyoruz, ev arıyorduk, ev aramalıyız, daha çok ev aramalıyız, bir de şu mahallede ev arayalım, internetten ev arayalım, gezerek de ev bakalım, şu özelliğe de mutlaka bakalım...” Bu sonsuz gibi görünen, gönlümüze göre “işte budur!” diyeceğimiz bir ev bulamayacakmış gibi hissettiğimiz günler bitti, en sonunda zevkle taşınmak için geri saydığımız günlerde bu yazıyı kaleme alıyorum.

Bu süreçte çokça gören birileriyle ev bakmamız, kör olduğumuz için kandırılabilceğimiz salık verildiğinden ve biz son noktaya kadar gören birini her an yanımızda gezdirmeye mecbur hissetmediğimizden deneyimlerimizi paylaşalım dedik.

Biz satın almak için ev aradık, sevgili eşim Hasan ve ben de tamamen körüz, bir de küçük bebeğimiz var. “Bu koşullarda nelerle karşılaştık ve erişilebilir yöntemlerimiz neydi?” sorularını cevaplayacağım.

Öncelikle kriterlerimizi belirledik. Bu kriterlere göre “Sahibinden” uygulaması üzerinde filtreleme yaptık, ilgili aramayı kaydettik ve bize her gün bildirim gelecek şekilde ayarladık. Bu arada ikimiz de iPhone kullanıyoruz. Uygulama kısmen erişilebilir diyebilirim. İlan, arama listesi veya favori ilan/aramaları paylaşma kısmı erişilebilir değil. Paylaş butonuna basınca paylaşım yapılabilecek ögeler listelenir, erişilebilir olmayansa bu ögelerin görünme biçimi. Ögeler birkaç üyeli küme gibi okunuyor. Örneğin, WhatsApp, Messenger ve Facebook tek bir uygulamaymış gibi okunuyor ve hiçbirine ekran okuyucu açıkken tıklanmıyor. Ekranın sol ortası civarlarına denk düşüyor WhatsApp’ın yeri, tabii telefonda bulunan uygulama sayısına göre değişebilir,

ekran okuyucuyu kapatıp bu alana tıklayınca gerisi problemsiz çalışıyor. Diğer uygulamalar veya sadece bağlantı kopyalama kısmını başaramadık, genel anlamda bu yöntem ile WhatsApp paylaşımları işimizi gördü.

Hepsi Emlak diye bir uygulama da mevcut ancak oradaki ilan sayısı oldukça düşük olduğundan ve bizim gördüğümüz ilanların çoğuna orada da rastladığımızdan sadece Sahibinden uygulamasını kullandık. Başka yerlerde veya başka arama koşullarında durum farklı olabilir.

Uygulamada bir de ilandaki iletişim bilgisinden ilgili kişiye ulaştıktan sonra iletişim münüsünü kapatıp ilan bilgilerine dönme kısmı sorunluydu. Yine ekran okuyucuyu kapatıp sol üstte bir yerlere dokunarak çözdük bu işi de.

Uygulamanın erişilebilir olmadığı, genellikle bilişim erişilebilirliği alanında lüks sayılan bir nokta da var. İlanların fotoğraf ve videoları hiçbir şekilde erişilebilir değil. Dolayısıyla bir ilanı kendi kendimize görselleri açısından değerlendirmemiz mümkün olmuyor. Uygulamanın politikası gereği Chat GPT veya Be My Eyes gibi uygulamalar da işe yaramıyor. Sadece fotoğraf uzantılı olduğunda yanıt veriyorlar. Bu durumda da göz kararı ile anlaşılır sorularla yönlendirmek gerekiyor. Örneğin salonda kaç pencere var, mutfak dolabı kaç kapaklı, mutfak dolabının kapakları çitalı ve penceremsi gibi mi yoksa düz bir zemin üzerine mi modellenmiş, çocuk odasına nasıl eşyalar sığmış, yatak odasında kalan boş alanın büyüklüğünü yordamak için “buraya bir şifonyer sığabilir mi tarzında sorular. Soracağınız, evle ilgili öğrenmek istediğiniz bilgiler de zamanla netleşiyor. İlk kriterler zamanla geliyor ve bazen mecburen değişebiliyor.

Gelelim görmeye karar verdiğiniz evi incelemeye. Burada bizim bütün kriterlerimizden ve incelerken dikkat ettiğimiz tüm detaylardan bahsetmeyeceğim. En belirgin olarak görsel yolla kendini belli eden; bizim erişilebilir yöntemler bulabildiğimiz veya bulamadığımız ayrıntılardan söz edeceğim.

Öncelikle apartmanın durumu. Bakımsız apartmanların rutubet veya başka ağır kokular içerebileceği aklımızda olsun. Koku; boyanın eski mi yeni mi, duvarlar kirli mi temiz mi, duvarlarda nem ve benzeri nedenlerle kabarma var mı yok mu gibi konularda önemli bir ipucudur. Böyle bir durum varsa apartman yönetimi iyi olmayabilir veya bina sakinleri uyumlu olmayabilir. Bina eskiyse ama bakımlıysa yüksek olasılıkla kokusu temiz hissettirir. Eski yapılı, yani duvarları boyalı apartmanların bakımsızlığı ise kendini boya nedeniyle daha kolay ele verir. Mermer duvarlı apartmanlar genellikle iki binler öncesinin modasıdır ve özellikle kalabalık binalarda halen devam etmektedir. Daha sağlam, yanmaz ve temizliği kolay olması sebebiyle tercih edilir. Bu özellikler, devam eden süreçte de binaya iyi bakılacağı izlenimi verebilir. Granit veya fayans duvarlar ise daha yeni zamanların tercihleridir, sanırım daha ucuz diye. Bunlarda şık bir görüntü verir. Duvarlara dokunmak, girişin genişliğini anlamak, varsa sığınak gibi yerleri de incelemek iyi olur.

Evin büyüklüğü ise en önemli kriterlerdendir genellikle. Bizim için de öyleydi. Sayı olarak iyi bir büyüklük ifade edilse de önemli olan hangi odanın nasıl bir şekil ve büyüklükte olduğudur. Evin genişliği ve odaların durumunda sizin ihtiyaç ve istekleriniz devreye girer. Bu noktada telefonlarımız ile kullanabileceğimiz ölçüm uygulamaları iyi iş görüyor. Biz iPhone'un Ölçüm uygulamasını kullandık. Öncelikle ölçmek istediğimiz uzunluğun bir ucunda düz bir zemine odaklanıp daha sonra yavaşça diğer uca telefonu götürmek gerekiyor. Götürdükçe mesafe güncellenir. Doğrusal ilerlemek daha doğru bir ölçüm verir. Alan hesaplama ise uzun ve kısa kenarın birbiriyle çarpılmasıyla elde edilir. Kabaca hesaplarken kolon ve giriş alanları göz ardı edilir. Duvar kenarlarını takip etmek, evin çap olup olmadığını anlamak için de bilgi verir. Çünkü emlakçı veya ev sahipleri söylemeyebiliyor. Evin çap olması da herhangi bir odanın düzgün bir kare veya dikdörtgen değil de yamuk gibi olmasıdır. Çarpık kentleşme nedeniyle çok daha ilginç yamuklukta şekillerle karşılaşabilirsiniz. Bir odanın tüm duvarlarını kontrol etmek, şekli anlayana kadar üzerinde durmak gereklidir. Bir evin odalarını, sizin o odaya koymayı düşüneceğiniz eşyaların sığıp sığmaması gözüyle değerlendirebilirsiniz. Sizin evinizdeki veya kafanızdaki şekle uyan bir odayla karşı karşıyaysanız, mevcut yerleşim veya kafanızdaki yerleşim üzerinden ölçüm tahmini yapmak gerekir. Bizim salon şu kadar metre karelik alana

sıgar gibi... Eğer başka şekilde bir oda alanı söz konusuysa eşyalarınızın kapladığı alanı öngörüp tahmini yerleşimler üzerinden hesaplayabilirsiniz. Örneğin biz mutfak masamız için sandalyelerle birlikte kapladığı alanı, bu alandan mutfak tezgahına kadar ne kadar boşluk kalmasını istediğimizi hesaplamıştık.

Gelelim ev sıfır da olsa, ikinci el de olsa tadilat durumuna. Açıkçası en zor bölüm bizce burası. Ev ikinci el veya beklemiş bir sıfır ev de olsa; rutubet yapmış boyaları kabarmış olabilir. Bunu gören biri olmadan anlamak zor. Yapay zekâ ile duvarları tanımlamak bir yöntem olabilir ama güvenilir gelmiyor. Emlakçıların bütün bir binadaki rutubet kokusunu gizlemeleri zordur ama bir dairedeki kokuyu gizleyebilirler. Camları sürekli açık duran bir ev rutubetli olsa da kokmayabilir. Bizim gittiğimiz bir ev, ilk gittiğimizde kötü kokmuyordu ama birkaç gün sonraki gidişimizde kokuyordu.

Kapıların durumu genellikle daha kolay. Burada ne tip kapıların daha eski ne tip kapıların daha yeni olduğunu bilmek yeterli. Daha önce belli bir tipte kapıları incelememiş olabilirsiniz ama kapıların olası özelliklerini bilmek ipucu verebilir. Lake kapı, Amerikan kapı gibi tipleri... Örneğin kapının kapandığı alanda yüksek ses çıkarmasını engelleyecek sikonumsu bir yapı genellikle yeni kapılarda bulunur. Eski kapılarda, ki galiba Amerikan kapı diye biliniyor, pürüzlü ve girintili çıkıntılı; şekil olarak sanki bir pencerenin içinde dikdörtgen var gibi hissettiren şekiller olabilir. Belli bir modelin olduğu alan değil, tüm kapı pürüzlüdür. Bu bahsettiğim türden kapılar, iki binli yılların başında çok yaygındı. Oradan hala çok uzaklaşmadığımız için bu şekilde temiz kapılara da rastlanabilir. Gerisi ise zevke kalmış oluyor. Yeni tip kapıların görünümü ise genellikle daha pürüzsüz, kapı kulpu ve anahtarlık alanı bir tasarım içeren biçimde olur. İnce veya hafif kavisli olabilir, tokmak gibi olanlar genellikle eski kapılarda görülür. Fakat eski ya da yeni görünümlü olsun, kapı yıpranabilir. Bunu anlamak için kapının alt kısımlarına, duvarla birleştiği alanlara dokunmak bilgi verir. Tabi kapıları mutlaka değiştirmeli mi, yoksa boyatmak yeter mi gibi bir detay için gören ve güvenilir birinden fikir almak gerekebilir. Bu arada sıfır bir evse bile kapılara iyice dokunmak önemli. Denk geldiğimiz sıfır bir evin kapısındaki cam kırıktı.

Karşılıklı rüzgâr esen yerler yoğun bir rüzgârda çarpıp kırılmış. Tabii bunun sebebini bilmek de önemli.

Banyo ve mutfak dolapları da eski olup olmadıklarını en kolay hissettiren detaylardan. Banyo dolaplarının altları direkt kendini belli eder. Yıpranmışsa, dolapların altları kabarmış olur. Dolap kapılarının köşeleri de önemlidir. Dolaplarda da hangi tarz dolabın nasıl anlaşıldığına, eski ve modern görünümün nasıl olduğuna hâkim olmak gerekir. Yeni tarzlarda çitalı, pencereci gibi duran şekiller yerine; daha pürüzsüz veya düz çizgili biçimler vardır.

Parkeleri anlamak daha zordur. Çünkü hem kirli olduğu hem de tüm yere dokunmanın mümkün olmayışından gören birine daha fazla ihtiyaç duyulur. Burada kontrolün görmeyen kişide olması önemlidir. Gören kişiye neleri sormak gerektiği belirleyicidir. Örneğin parkelerin şekli nasıl, daha büyük mü yoksa uzun dar parçalar mı? Her yerde renk aynı mı, değişkenlikler var mı? Yine pürüz durumu her yerde aynı mı, değişkenlik var mı? gibi... Bu sorulardaki ilk seçenekler genellikle daha yeni modellere işaret eder. Tabii çiziklik veya yıpranma olup olmadığını sormak, yürürken ki gıcırtiları fark etmek de gerekir.

Evin nasıl adlandıracağını bilmediğim süslemelerini de bilmek gerekir. Mesela kartonpiyerin ne olduğunu bilmeyen biri, içinde ledler olan bir kartonpiyeri canlandıramaz. Evin köşelerine sütunlar yapılmış olabilir, ilk düşünüşte evin kolonlarından bahsediliyor zannedilebilir. Kartonpiyer evin duvarı ile tavanı arasındaki çizgi geçişini sağlayan, hatta buradaki keskinliği yumuşatan, çoğu zaman evin boyasına göre daha koyu veya hafifçe kontrast oluşturacak şekilde seçilen, genellikle düz tasarımlı ama hafif çizgilerle de yapılabilen alandır. Kartonpiyer led ışıklarla süslenebilir. Buralar kornişin yerini de belirleyebilir. Sütunlar ise genellikle büyük ve L salonlarda tercih edilen oymalı veya çizgili olabilen ve bu şekillerinde hissedilebildiği yapılardır. Bazen bu yapıları Be My Eyes ile incelediğimiz oldu, genellikle gören birinden daha iyi detay anlatıyor. Bu yöntemin dezavantajı ise, sadece bizim fotoğrafını çektiğimiz kadarla kısıtlı olması.

Evin aydınlığı, komşu binalara yakınlığı, evin cephesi oldukça önemli. Aydınlık konusu hiç görmeyenlere pek hitap etmediğinden doğrudan gören birinin desteğini gerektiren bir konu. Birtakım uygulamalarla evin cephesini anlamak mümkün ama cephe tek belirleyici olmadığından bu konu için bizim bulduğumuz erişilebilir bir yöntem yok.

Gelelim bizim son olarak ele aldığımız ama en önemli noktalardan olan bahçe/site ve ev çevresi özelliklerine. Biz bebeğimiz olduğu için site içinde bir ev almayı önceledik. Dış mekânı yürüyerek gezmek önemlidir. Oyun parkı, otopark gibi alanların kapladığı alanı iyice kafada oturtmak, bunun için emlakçı veya ev sahibi ile mesai harcamaktan çekinmemek gerek. Bizim ev sahibi ile evin yakınındaki durağa birlikte yürüdüğümüz de oldu.

Bu yazıda ev aramakla ilgili tüm önemli bilgileri aktarmak gibi bir iddiamız yok elbette. İstedikimiz; çok fazla detay olduğunu, bunların bazen önemli kriterlere dahil olduğunu, detaylara hâkim olmak ve erişilebilir yöntemler bulmak gerektiğini ifade etmektir. Biz gören birine muhtaç hissetmedik. Aldığımız destek daha çok, bebeğimizi ev ev gezdirmek yerine aile büyüklerine bırakmak şeklinde oldu.

Ev almak isteyen pek çok çift gibi evleri eledik ve son göz için destek aldık. Son aşamadaki gören desteğimiz ise bizim hâkim olamadığımız kısımlarla ilgili oldu. Baktığımız tüm evlere de gören biriyle bakmaya ihtiyaç duymadık, kendimize yakın hissettiğimiz evlerle ilgili destek gerekti. Özetle ev ararken evi körcül biçimde incelemekten kaçınmamalı, erişilebilir yöntemlerin peşine düşmeli ve gerektiğinde görenlerden destek almalı ama asla gören biri olmadan ev seçilemeyeceği düşüncesine kapılmamalı.

Ön Yargı Bariyeriyle Oğlum da Tanıştı

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 139, Eylül 2025

Merhaba dostlar, bu ay yine bir iç döküş yazısıyla geldim. Zira birilerine anlatıp kendimi rahatlatmam gerekiyor.

Biliyorsunuz, eylül ayı okulların başlama ayıdır. Bizim gibi engelli çocuk aileleri ve bu alanda çalışan insanlar için aynı zamanda fazla mesai ayı oluyor. Önce kaydı alınıp, sonra gönderilen engelli çocuklardan, hiç kaydı yapılmayanlara kadar bir sürü ayrımcılık vakasıyla uğraşıyoruz.

Oğlum geçtiğimiz yıl anaokuluna başlamıştı. Çok şanslıydık ve yolumuz harika bir öğretmenle kesişmişti. Kendisine de Haziran sayımızda bu satırlardan teşekkürlerimi iletmıştim. O öğretmenimizden hiçbir ön yargı görmeden süreci başlatmış ve bir yılı tamamlamıştık.

Bu yıl yaş grubu nedeniyle öğretmen değişikliği yapılmak zorunda kalındı. Yeni öğretmenimiz, okulun ilk gününde daha Çağan'la yarım saat bile zaman geçirmeden, gölge öğretmen gelmesi gerektiğini, Çağan'ın sorumluluğunu alamayacağını okul müdürümüz aracılığıyla iletti. Apar topar okula gittik. Önce okul müdürü ile sonrasında oğlumun yeni öğretmeniyle görüştük. Bize daha önce Çağan gibi bir öğrencisi olmadığını, ona neyi nasıl öğreteceğini bilmediğini; makas, boya, yapıştırıcı gibi materyaller kullanmaları gerektiğini ama bunların hiçbirisinin Çağan için uygun olmadığını; kitap etkinliği yapacaklarını ama bunu oğlumla nasıl yapacağı hakkında bir fikri olmadığını; tuvalete gitmek isterse nasıl gideceğini; zaten yavaş hareket ettiğini; düşerse falan herhangi bir sorumluluk üslenmeyeceğini; gezilere gittiklerinde, Çağan'ın başına bir iş gelirse, hiçbir sorumluluk kabul etmediğini ve buna benzer

bir sürü bahaneyi sıraladıktan sonra tüm bu koşulları kabul edersek -bir lütufta bulunuyormuş gibi - Çağan'ın onun sınıfında kalabileceğini söyledi. Kabul etmezsek oğlumla yola devam edemeyeceğini de ima etti.

Eşimle şaşkına döndük. Başkaları için mücadele ederken daha profesyonel davranabiliyorsun ama konu kendi çocuğun olunca duygular çok daha baskın oluyor sanırım. Öğretmenin ileri sürdüğü her bahaneyi ayrıntılarıyla cevaplamaya çalışırken bir ara ikimizin de sesinin çok fazla yükseldiğini fark ettim. Sonunda Çağan'a biraz zaman tanınması gerektiğini; süreci gözlemledikten sonra konuşursak daha iyi bir sonuca ulaşabileceğimizi anlatabildik. Kendisi de bizden zaman istedi ve görüşmeyi sonlandırdık.

Bir öğretmen; denemek, anlamak, çözüm bulmak vesaire için hiç uğraşmaksızın sınıfa girecek bir gölge abla veya öğretmenin varlığı ile tüm sorumluluğu ona bırakıp yoluna devam etmeyi bir başka deyişle en kolay yolu tercih ediyor ve bu durumu da hiç rahatsızlık duymadan hem okul müdürüne hem de öğrenci velisine anlatabiliyor. Oğlumla geçireceği birkaç gün yaşadığı birçok endişesinin saçma olduğunu gösterecek ama buna izin vermeyi bile düşünmüyor.

Okulun ilk günü Çağan sınıfa bile girmemiş. Korktuğunu söylemiş ve rehber öğretmenin yanında vakit geçirmiş. Bu durum da gösteriyor ki Çağan'ı sınıf ortamında gözlemlemek için bir saniyesi bile olmadı. Ama neden farklı birisiyle uğraşsın ki neden genelden ayrılmış birisi için zaman harcasın? Kendisine sorun çıkarmayacağını düşündüğü çocuklarla yoluna devam etmek çok daha kolay geliyor. Gözlemleyip göreceğiz. Umuyorum ki daha uzun yıllar öğretmenlik hayatı olacak olan bu arkadaşta ön yargı bariyerlerini yıkmayı öğretebiliriz.

Okulda yaptığımız görüşmeler sırasında duyduğumuz bir başka konu da bizi hem şoka soktu hem de çok üzdü. Geçen yılın sonunda Çağan'ında içinde olduğu sınıfın öğretmenini, yine aynı sınıftaki bazı öğrencilerin velileri şikayet etmişler. Gerekçe ise öğretmenin müfredatı

yetiştirememesiymiş. Çünkü Çağın özel ilgi isteyen bir çocukmuş ve öğretmen onunla çok fazla ilgilendiğı için diğerk çocuklara yeterince zaman ayıramamış. Bu nedenle de 4 yaş anaokulu müfredatı yetişmemiş. Çocuklar 4 yaş grubunu bitirince üniversite sınavına falan gireceklerdi herhalde. Eh, müfredat yetişmeyince açık soruları kalacak. Ne yapsınlar şimdi?

Okul müdürümüze ve geçen yılki öğretmenimize, “Herhalde şaka yapıyorsunuz. Anaokulunda müfredat dert eden veli mi var?” diye sorunca, gerçekten olduğunu söylediler. O zaman hatırladım. Okulun son günü “Müfredat yetişmedi, bizim çocuklar geride kaldı” serzenişinde bulunan bazı veliler olduğunu. Tabii bu yetişmesi gereken çok önemli konuların yetişmemesinin tek sebebi de sınıfta farklı olan tek çocuk. Sağ olsunlar, müdürümüz ve öğretmenimiz bu durumu bize hiç yansıtmamışlar. Çünkü onlar da yapılan şikayetin saçmalığının ve bu durumun Çağın’la hiçbir ilgisi olmadığını farkındalar. Umarım o velilerin çocukları bu ön yargı duvarını yıkabilecek karakterde yetişirler. Umarım bu konuda anne ve babalarını örnek almazlar ve böylesi saçma yaklaşımların peşinden gitmezler. Dünyadan haberi olmayan, tek derdi sevgi, oyun, güvenlik ve sağlık olan çocuklarımızın nasıl ayıştırıldıklarını, beyinlerine şimdiden nasıl betonlar atıldığını, nasıl yarış atı gibi görüldüklerini bundan daha güzel anlatabilen bir örnek bulamazdım herhalde.

İçimi döküp rahatladım. Savaş baltamı da bile dim. Umarım kullanmak zorunda kalmam ama yeniden güçlendiğimi hissettim. Umuyorum ki çocuklarımızı sadece çocuk olarak gören; onların kafasındaki eşitlik anlayışını yıkmadan aydınlık yarınlara büyüten anne, baba ve öğretmenlerimizin sayısı artsın ve çocuklarımız çok daha aydınlık yarınlarda yaşasın.

Beni Tanıdın Mı?

Nuri Turhan

turhan.nuri1977@gmail.com

Sayı: 139, Eylül 2025

Merhabalar, sevgili okuyucu.

Uzun zaman oldu dergimize yazmayalı. Sağ olsun, sevgili yazarlarımız hemen hemen her konuya değiniyorlar. Ben de tam aklıma gelen konuyu daha güzel bir anlatımla okuyunca Yazmaktan vaz geçip yeni konu aramaya başlıyorum. Bu yazımda hepinizin kanayan ve tuzlanan yarasına bir parmak da ben basmak istedim. Eh, merak ettiniz tabi acısını ortaklaşa duyumsadığımız yaramızın ne olduğunu.

İki cümle:

Beni tanıdın mı?

Bakalım beni tanıyacak mısın?

Bil bakalım ben kimim?

İşte sevgili halkımızın kurduğu bu sihirli cümleler üzerine dertleşmek istiyorum sizlerle. Kör olup da bu sorularla karşılaşmayanımız yoktur diye düşünüyorum. Şimdi biraz irdeleyelim.

Beni tanıdın mı?

Evet seni tanıyorum. İnsanlarla iletişimi tamamen sese dayanan kör bir bireye elinle dokunup seni tanımasını bekleyen mantıksız bir insansın sen.

Seni tanıdım.

Bende olmayan görme yetisini üstünlük aracı olarak kullanan, hiçbir niteliğin olmadığı halde beni kendi yargılarına mahkûm edensin sen.

Seni tanıyorum.

Haddin olmadığı halde müdahalelerinle, saçma komutlarınla başkalarının sınırlarını ihlal etme hakkını kendinde görensın sen.

Seni tanıyorum.

İnsanı insan olarak görmeyen, kendi inançlarını tatmin eden, karşıdaki yeti farklıyı bir yardım nesnesi olarak görensın sen.

Seni tanıyorum.

Kendin gibi cehalet yüklü zihinlerin peşinden koşmayı, cehalete kul olmayı marifet sanansın sen.

Senin kim olduğunu biliyorum.

İnsan olmaktan doğan en temel haklarını arayamayan, ancak senden farklı yetileri olan insanlara ibretlik düşünce tarzınla ibretlik davranansın sen.

Seni tanıyorum.

Yirmi beşinde kendini öldürüp, yetmişinde toprağa gömülensın sen.

Seni tanıyorum.

Çay ocaklarında, kahve köşelerinde sürekli ülkenin sorunlarından yakınan ancak hiçbir çözümü olmayan, içtiğin bir bardak çayın filizlerine yaşamını mahkûm edensin sen.

Seni tanıyorum.

Seni sömürenleri, senin emeğinle padişahlı kuranları baş tacı edip, senden farklı özellikleri olan insanlara ayrımcılık edensin sen.

Seni o kadar iyi tanıyorum ki sayfalarca yazabilirim cehaletinle bana ve kendine ödettiğin bedeli. Artık senin kim olduğunu bildiğime göre ikimizde iki eşit insan olarak konuşabiliriz. Senin de beni tanımanı istiyorum

Mesela karşılaştığımız yaşam alanlarında bireysel alanıma, kaşıma, gözüme, aksayan yanlarıma saldırmaktan vazgeç.

Sokakta karşılaştığımızda bana yardım nesnesi muamelesi yapmaktan vazgeç.

Toplu yaşam alanlarında eşimin, çocuğumun yüzüne hayretle bakıp onların gözünde beni etiketlemekten vazgeç.

Eğer içtenlikle beni tanımak istiyorsan bende senin gibi etten kemikten var edilmiş bir insanım.

Farklılıklarına fiziki yapıma saldırmak yerine gel insan insana insanca konuşalım. Seni de beni de bu çarkın içine sıkıştıranlarla omuz omuza mücadele edelim. İnan bana beni o zaman gerçek anlamda tanıyacaksın ve çok seveceksin.

Son olarak sevgili sağlamcı anlayış ben diyorum ki gel ilişkilerimizi bu caanım ũlkede eşit yurttaşlık temelinde oluşturalım. Emin ol cözemeyeceğimiz hiıbir sorun kalmaz. İlkel yollarla birbirimizi tanımaya kalkışmayacağımız güzel günlere özlemle.

Afet ve Acil Durumlar Yönetiminde Engelliler Hakkında Birkaç Dokümana Genel Bakış 2

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 139, Eylül 2025

Aslında bu yazı başlandığında çokookk uzun olmuştu. Bu sebeple ikiye bölerek yayımlamayı uygun bulduk. Dolayısıyla geçen ay kaldığı yerden devam ediyoruz.

Ahmet Türk makalesinde bu afet yönetiminin engelli bireyler için neden önemli olabileceği konusunda şunları kaleme almış.

"Afet sonrası akut dönemde ulaşım ve haberleşme sistemlerinin çökmesi, profesyonel kurtarma ekiplerinin yeterli miktarda bulunamaması, sınırlı kaynakların ihtiyaç sahibi insanlara ulaşamaması, ulaşsa bile herkese ihtiyacı oranında ve ihtiyaç anında ulaşamaması olağan bir durumdur (Huang ve Lien, 2012). Afet meydana gelmeden önce hangi şartlarda neyin ne kadar tehlike oluşturacağını bilmek, bu tehlikelerin meydana getirebileceği yıkımları en asgariye indirgeyebilmek için sistematik önleme ve hazırlık çalışmalarının yapılması gerektiği önerilmektedir. Bu önleme ve hazırlık uygulamaları, afetin meydana getirebileceği can kayıplarından, yıkıcı ve olumsuz sonuçlardan toplumsal yaşam içerisindeki her birey ve grubun asgari boyutta etkilenmesini sağlayacaktır (Tonak ve Kitiş, 2020). Afet yönetimi olarak ifade edilen bu önleme ve hazırlık stratejilerinin toplumun her ferdine adil bir şekilde ulaşabilirliği, afet yönetim sürecinin başarısını gösteren etkenlerdendir (Çakır ve Aydoğmuş-Atalay, 2020). Etkin ve başarılı bir afet yönetiminde toplumun her ferdi eşit ve adaletle plana dahil edilmeli, planlanan uygulama ve kaynaklara ulaşabilir olmalıdır. Bu da engellilik gibi özel gereksinimlere duyarlı afet yönetim stratejilerinin geliştirilmesi ve etkin bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olacaktır.

Uluslararası ölçekte Türkiye'nin de taraf olduğu Uluslararası Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (UNISDR) 2015-2030 Kararlarında afet öncesi, afet anı ve afet sonrasında yapılan afet riskinin azaltılması, akut dönem arama kurtarma, yıkıcı olumsuz etkilerin giderilmesi çalışmalarında kırılgan grupların afete yönelik dayanıklılıklarının ve afet dirençliliğinin artırılmasına yönelik vurgu bulunmaktadır (UNISDR, 2015). Bu bağlamda engelli bireylerin dezavantajlarından dolayı meydana gelen savunmasız durumlarının azaltılması, afet ile mücadele ve afet direnci hususunda gerçekleştirilecek engele duyarlı afet yönetimi stratejileri, engelli bireylerin afet durumundan en az zararla etkilenmesini sağlayacak biçimde planlanmalı ve uygulanmalıdır. Ayrıca, T.C. Anayasası'nın (1982) 10. maddesi devlete eşitlik ilkesi ile ilgili; 61. maddesi ise, engelli bireylerin özel olarak korunması ve toplumsal yaşama aktif katılımlarının sağlanması için özel tedbirler alınması ile ilgili önemli yükümlölükler yüklemektedir. Toplumsal yaşamın olanaklarından eşit düzeyde faydalanmak, toplumsal yaşama tam ve etkin katılım sağlamak her yurttaş gibi engelli bireyler için de en temel anayasal haklarından biridir. Engelli bireylerin patolojik durumlarından dolayı çoğunlukla diğler insanlarla aynı ve etkin katılımı gerçekleştirememeleri; sosyal ve kentsel yaşam alanlarının engelli bireylere sunduğu eşitsizlikler ve engeller, afet gibi kriz durumlarında engelli bireylere yönelik etkin çözümlerin ortaya konulmasını zaruri hale getirmektedir (AFAD, 2011; Buluş-Kırıkkaya ve Gerdan, 2018). Bu nedenle özel gereksinimleri doğrultusunda engelli bireylere duyarlı afet yönetimi planlarının oluşturulması, T.C. Anayasası'nın eşitlik ve sosyal adalet ilkeleri çerçevesinde gerçekleştirilmesi zorunlu uygulamalardan biridir. Ancak, halihazırda yürürlükteki yasal düzenlemeler ve afetlere yönelik acil eylem planında (AFAD, 2013a), kırılgan ve dezavantajlı gruplar için güçlendirme faaliyetleri yapılmasına ilişkin ifadeler bulunmasına karşın, T.C. Kalkınma Bakanlığı'nın (mülga) Afet Yönetiminde Etkinlik Raporunda da (2014) ifade edildiği üzere, dezavantajlı kesimlerden biri olan engelli bireyler için erişilebilir ve içinde bulundukları dezavantajları/gereksinimleri özelinde oluşturulmuş afet bilinci eğitim programları, kırılgan gruplara yönelik ek tedbirler ve bu gruplara duyarlı spesifik afet yönetim politikaları mevcut değildir.

Afetler ve bu afetlerin yıkımla sonuçlanan etkilerinden en önemli korunma yolu; afetlere karşı mikrodan makroya her boyutta, her yurttaş kapsayacak şekilde sosyal, ekonomik, yasal ve

yapısal olarak hazırlıklı olmaktır (Yılmaz vd., 2019). Engele duyarlı afet yönetim stratejileri afet öncesine ilişkin risk ve zarar azaltma, destek sistemlerinin oluşturulması; afet anına ilişkin tatbikatlar, tıbbi ve psikolojik ilk yardım; afet sonrasına ilişkin psikososyal destek ve rehabilitasyon gibi süreçleri içerecek şekilde organize edilmelidir. Afet durumlarına yönelik oluşturulan strateji ve eylem planlarında bedensel, zihinsel, görme ve işitme gibi engel gruplarının özel olarak değerlendirilmesi; her engel grubunun özel gereksinimleri ve her afet türünün içerisinde barındırdığı kendine özgü dinamikler doğrultusunda farklı yaklaşım ve yönetim şekilleri geliştirilmesi gerekmektedir (Yılmaz vd., 2019)."

Kübra Arslan da engelliler açısından değerlendirmede benzer şeyleri farklı biçimde ele almış. Onları da aktarmak isterim.

"AFETLER VE ENGELLİ BİREYLER

Akut dönemde deprem, sel, çığ, fırtına gibi afetler sonucunda binaların çökmesi, yapıların hasar görmesi, ağır maddelerin sularla sürüklenmesi gibi olumsuz etkiler genellikle ezilme yaralanmaları, amputasyonlar (organın vücuttan tümünden kesilmesi, kopması) sinir sistemi travmaları, yumuşak doku travmaları ve kırıklara neden olmaktadır. Afetler nedeniyle meydana gelen bu yaralanmalar bireylerin hareket ve duyu organlarının kabiliyetlerini yitirmelerine neden olabilmektedir. Savaş, çatışmalar ve terörizm hareketleri amacıyla döşenen mayınlar ve patlayıcı maddeler hem devam eden savaş, çatışma süresince hem de temizlenmemesi durumunda uzun süre sonra dahi bireylerde amputasyonlar ve travmalara neden olarak engelliliğe yol açabilmektedir. Bir afet olarak kuraklık ve diğer afetler sonrası özellikle bebek ve çocuklarda uzun dönem beslenme bozuklukları nedeniyle malnütrisyon (yetersiz beslenme) sonucu bilişsel gelişim bozuklukları afet sonrası engelliliğe neden olabilmektedir. Afet sonrası afetzedelere sağlıklı ve dengeli yaşam alanı sağlanamaması bulaşıcı hastalıkların meydana gelmesine bu hastalıkların da bireylerin vücutlarında geri döndürülemeyecek kalıcı hasarlar oluşmasına neden olmaktadır (Demiröz Yıldırım, 2022).

Afetler sırasında engelli bireylerin karşılaşılabileceği zorluklar; aile, arkadaş, bakım hizmeti veren birey gibi sosyal destek sistemlerinin yetersiz kalması, hareketliliğe yardımcı olan tekerlekli sandalye, protez, ortez gibi cihazların hasarı ya da kaybı, acil durum toplanma/barınma yerlerine ve erken uyarı veya genel uyarı mesajlarına erişimdeki zorluklar olarak sıralanmaktadır (Stough ve Kang, 2015).

Engelliler de dahil olmak üzere savunmasız grupların afet ve acil durum planlamasında dikkate alınması gereken afetlere özgü özel ihtiyaçları vardır. Örneğin yapılar; afet sırasında insanların merdiven kullanması, kapıları manuel olarak açması veya pencereden çıkması şeklinde tasarlanmaktadır ancak bu durum hareket kısıtlılığı olan engelli bireyler için tahliyeyi zorlaştırmaktadır (Stough ve Kang, 2015).

Afet öncesi sosyal hayatta damgalanan bireyler afet yönetim süreçlerinde göz ardı edilmekte süreçlere dahil edilmemektedirler. Afet öncesi planlama ve risk azaltma süreçlerinde dikkate alınmayan ve paydaş olarak sürece katılmayan engelli bireyler afet durumlarında daha büyük sorunlar yaşamaktadır. Bilindiği gibi engelli bireyler engel durumlarına göre afet öncesi risk ve zarar azaltma ve hazırlık süreçlerinde özel eğitim ve düzenlemelere ihtiyaç duymaktadırlar. Örneğin; erken uyarıların görme, işitme engelliler için uygun olarak yapılması gerekmektedir. Deprem sonrası tahliyeler merdivenlerden yapılmakta asansörler kullanılmamaktadır. Ortopedik engelli bireylerin tahliye yollarının uygun olmaması nedeniyle bulundukları yapılarda mahsur kala-bilmektedirler. Afetler sonrası toplanma ve geçici barınma merkezlerinin engellilerin kolaylıkla erişebileceği şekilde yapılmaması bireylerin bireysel olarak destek almadan bu merkezlere ulaşamamasına, başkalarının yardımlarıyla ulaşmaları durumlarında ise uygun çevresel ve yapısal şartlar sağlanamaması nedeniyle hareket kısıtlılığı, taciz, hizmetlere erişememe ve damgalama gibi olumsuz durumların oluşmasına neden olabilmektedir. (Demiröz Yıldırım, 2022).”

Çok daha basitçe İstanbul Valiliği çalışması broşüründe şöyle açıklanmış:

“Doğru Bir Afet ve Acil Durum Planı Ne Sağlar?”

Afet ve acil durumlar şiddetlerine bağlı olarak yaşamın bütününe farklı düzeylerde etkilemektedir. Afet ve acil durum zararlarını en aza indirebilmek için birey ve toplum olarak konuya duyarlı olmalı ve bu tür olaylara önceden hazırlanmalıyız.

Engelli bireylerin afet ve acil durumlar karşısında daha çok zarar görmesi söz konusu olabilmektedir. Engelli veya diğer özel gereksinimli bireyler ile yakın çevreleri her türlü teknolojik ve toplumsal yeniliğe erişimde çeşitli sosyal ve fiziksel engeller nedeniyle daha dezavantajlı konumda bulunurken, aynı zamanda yeti farklılıklarından ötürü başta deprem ve seller olmak üzere tüm doğa ve insan kaynaklı afetler karşısında daha büyük zorluklar yaşayan ve daha özel hazırlanması gereken kesimi oluşturmaktadır.

Afetler Nasıl Etkiler?

•Fırtınalar ve depremler etraftaki nesneleri yerinden oynatabilir, kırabilir ve ardında yıkıntı bırakabilir.

•Sel, deprem ve ağır fırtınalar yolları ve yürüyüş yollarını kullanılamaz hale getirebilir ve temizlenmesi haftalar süren enkazla kaplayabilir (alüvyon, çatlaklar).

•İç veya dış mekânlardaki tanıdık yapısal/kentsel imgeler yer değiştirebilir veya yıkılabilir.

•Eğer rehber hayvanınız varsa, yaralanabilir veya korkudan rehberlik edemeyecek durumda olabilir.

•Eviniz içinde bir süre yaşanamayacak kadar çok hasar görmüş olabilir. Elektrik, doğalgaz, su, kanalizasyon ve telefon gibi hizmetler bir süreliğine devre dışı kalabilir.

•Gürültülü tahliye merkezleri, işitme cihazlarını ve görme engelli bireylerin yön bulma duyularını etkileyebilir.

UNUTMAYIN!

Aileler ve okullarla birlikte kamu binalarının, özel firma ve işyerlerinin de bir afet ve acil durum planı olmalıdır.

Çalıştığınız kurumun afet ve acil durum planı olmaması durumunda, böyle bir planın hazırlanması, geliştirilmesi ve uygulanması için yardımcı olabilir ve bu bilincin oluşmasına katkıda bulunabilirsiniz.”

Kapsayıcı bir planlamanın aşamaları broşürde önce kabaca sıralanıyor. Ardından maddeler tek tek açıklanıyor.

Engelli Bireyler İçin Afet ve Acil Durum Planlamasının Temel Aşamaları:

1. Adım: Risk analizi ve zarar azaltma.
2. Adım: Afet ve acil durum planı oluşturma.
3. Adım: Tahliye planlaması.
4. Adım: Afet ve acil durum tatbikatları.
5. Adım: Afet ve acil durum sırasında/sonrasında yapılması gerekenler.
6. Adım: İyileştirme aşaması.

Tehlike, Risk Analizi ve Zarar Azaltma Nedir?

Tehlike; doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olarak meydana gelen ve fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açabilen tüm olayları ifade etmektedir.

fiziksel, sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal nedenlere bağlı olarak bir tehlikenin afete dönüşme olasılığı ve bu olasılığın yol açması beklenen olumsuz sonuçlar ve kayıplardır.

Zarar görebilirlik; farklı tür ve büyüklükteki tehlikeler karşısında, insanların ve yaşam çevrelerinin uğrayabileceği fiziksel, toplumsal, ekonomik veya çevresel zarar ve kayıpların ölçüsüdür.

Kapasite; bireylerin, toplulukların, kurumların veya ülkelerin bir tehlikenin etkilerini tahmin etme, bunlarla başa çıkabilme ve etkilerinden zarar görmeden veya en az kayıpla kurtulabilme konusunda sahip oldukları özellikler ve kaynaklardır.

- Plaja atılmış kırık şişe, plaj boş olduğu sürece sadece bir tehlikedir.
- Plajda çıplak ayakla dolaşan biri olduğunda, kırık şişe kişi için bir risktir.
- Plajda çıplak ayakla dolaşan kişi, kırık şişeye bastığında zarar görebilir.
- Plajda tehlikeli bir şeylerin olabileceğini düşünerek terlik giyen kişi, kırık şişeden zarar görmeme kapasitesine sahiptir.

Afet Yönetimi Döngüsü

Riski oluşturan, tehlike ile zarar görebilirlik etkenlerinin bir araya gelmesidir. Öte yandan kapasite, zarar görebilirliğin tersidir; kapasite güçlendikçe zarar görebilirlik, dolayısıyla tehlikenin riske dönüşmesi olasılığı azalmaktadır. Özetle, afet riskini azaltan ya da artıran, toplumun zarar görebilirlik düzeyidir. Zarar azaltma çalışmaları yapılarak zarar görebilirlik düzeyi düşürüldüğünde, maruz kalacağımız afetlerin etkileri de küçültülmüş olur. Tehlikelerin afete dönüşmeleri yaşama, doğal çevreye, mal varlığına ve iş sürekliliğine büyük ölçüde zarar vermeleri sonucu gerçekleşir.

Son bir alıntı paragrafı deprem özelinde hazırladığı makalesinden Ahmet Türk'ten almak isterim.

“Afetin meydana gelebilmesi için esasen bir riskin olması gerekir. Bu riskin süreç içerisinde ya da ansızın oluşmasıyla herhangi bir zarar görülebilirlik durumu doğuyor ise afet ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle afet meydana gelen olayın kendisi değil, olay sonucunda doğan zarar, yıkıcı etkiler ve olumsuz sonuçlardır. Engelli bireyler özelinde düşünüldüğünde afetin olumsuz sonuçlarını asgari düzeye indirgeyebilmek için risk durumlarını (engellilik durumunu ya da fay hattını ortadan kaldırmak gibi) tamamen ortadan kaldıramayacağımıza göre halihazırda özel gereksinimlerinden dolayı dezavantajlı olan engelli bireylerin zarar görülebilirlik durumları üzerinde durmak ve yaşayabilecekleri olası zararlara yönelik azaltıcı faaliyetler gerçekleştirmek etkin ve hızlı müdahale için kapsayıcı bir afet yönetimi için oldukça önemlidir (Kadioğlu, 2011; Okay, 2019). Engelli bireylere yönelik zarar görülebilirlik durumunun azaltılması için öncelikli olarak risk azaltma ve planlama çalışmalarına engelli bireylerin entegrasyonu sağlanmalı (Hay ve Pascoe, 2019), yapısal riskler giderilmeye çalışılmalı, fiziksel engeller kaldırılmaya çalışılmalı, yapılar mimari erişilebilirlik bakımından engelli bireyler için gerekli şartlar çerçevesinde yapılmalı ve mevcut yapılar engelli bireylerin özel gereksinimleri doğrultusunda düzenlenmelidir. Böylece engelli bireylerin afete yönelik dirençlilikleri ve afet sonrası hayatta kalma oranları artacak, afetten zarar görülebilirlik durumları azalacaktır (Açıkalın vd., 2019; King vd., 2019; Okay ve İnal, 2019).”

Afet ve acil durumlarda engelliler konusunu ele almaya karar verdiğimde basit bir arama motoru ile ulaştığım üç farklı ve kapsamlı belgeyi kendi çerçevemden özetledim. Dilerim konuya ilgi duyanlar için ışık tutan bir başlangıç yapabilmişimdir. Yinelemek gerekirse: T.C. İstanbul Valiliği ile AFAD’ın (İSMEP) kapsamında

birlikte hazırladığı Engelli Bireyler İçin Afet ve Acil Durum Rehberi kitabını incelemenizi şiddetle tavsiye ederim. Hatta kitabın broşür şeklinde kısa hazırlanmış bir özeti de var. İnternette kolayca ulaşabilirsiniz. İlgilenenler için yararlandığım diğer iki makale: Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü’nden Kübra Arslan tarafından kaleme alınan Afetlerin Engelli Bireylere Etkisi ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı’ndan Ahmet Türk’ün hazırladığı Deprem Özelinde Engelli Bireylere Duyarlı Afet Yönetimi Modeli’dir. Dilerseniz bu dokümanlara da göz atabilirsiniz.

Zaman içinde kaçınılmaz olan bu gibi durumlarda da kapsayıcı programlarda yer alabilmek hayatidir. Sonuçta ne diyorduk? “biz olmadan bizim için asla”

Mesleki Erişilebilirlik Yolculuğum 2

Gizem Alakaya

gizemalakaya@gmail.com

Sayı: 139, Eylül 2025

Merhaba, değerli okurlar. Nerede kaldığımızı hatırlayanlar kimler ?İlk yazımda sürecimin bir kısmını şöyle bir özet geçtikten sonra bazı detayları atladığımı fark ettim. Yazı dizisinin ilerleyişini bir ileri bir geri giden romanlar gibi yürütmeye karar verdim. Umarım okumaktan keyif alırsınız.

Bazı insanlar vardır, kendi süreçlerini tabulaştırır, herkesin sürecinin öyle olması gerektiğine inanır ve kendinden sonraki kişileri de ısrarla aynı şeye inanmaya zorlarlar. Sırf kendileri başaramadı diye başkalarının da başaramamasını isterler. Kendilerinin yapamadığı bir şeyi başkalarının yapabildiğini görmeye tahammülleri yoktur. Başkalarının yapamayışlarıyla yapılamıyor inancını destekleyerek kendilerini aklamayı çok severler. Aksi durumda kendi yetersizlikleri ortaya çıkacak diye çok korkarlar. İşe başladığım ilk günlerde böyle bir kör personelin günlerce süren bu çabasına maruz kaldım. Bana çok şiddetli bir ısrarla, “Burada körleri santrale veriyorlar. Hiç boşuna uğraşma. Sen de santralde çalışmak zorunda kalacaksın” Deyip duruyordu. Kısa bir süre onunla aynı binada çalıştıktan sonra ulaşım şartları sebebiyle yer değiştirmem gerekti. O kadar ilginç bir şey oldu ki, üşenmemiş benim ne yaptığımı takip etmiş. Şahsi numaramı kendisine vermemiştim. Santralde çalışmaya başladığımın ertesi günü bulunduğum yere telefon açtı. “Bak ben sana santralden başka çıkışın yok, dememiş miydim? Santrale vermişler işte hayırlı olsun” Deyip kapattı telefonu.

Öyle söylemişti ve o günün şartlarında dediği gibi olmuştu. O öyle söylediği için mi öyle olmuştu? Ya da dediği gibi oldu diye arayıp bunu bir daha vurguladığında eline ne geçecekti? Hâlâ düşündükçe şaşırdığım, o zamanlar sinirimi bozardı, neyse ki güldüğüm bir anı olarak zihnimde yer tuttu bu olay.

Merve beni aradığında yedi yıllık memurdum. Ona kurumda ne yapılabileceğine dair fikir vermem gerekiyordu. Nasıl yönlendireceğim konusunda tereddütlerim vardı ama bildiğim bir şey vardı, yukarda anlattığım kişi gibi davranmayacaktım. “Bana, ‘Yapamazsın’ diyen çok kişi oldu. Sana, ‘Başardım’ demeyi çok isterdim. Bugüne kadar başaramadım. Ama ‘Yapamazsın’ demek benim haddim değil. İnşallah sen öncü olursun” Dedim. Telefonu kapattıktan sonra onun için o kadar çok dua ettim ki, başarsın istedim. Yeter ki başarsın da dedim, içten içe başarısızlığını bekleyen biri olmayacağım. Eğer sistemde çalışabilirse benim üstesinden gelemediğim şeyi nasıl o yapar diye kıskanan kişi olmayacağım. Yanında olacağım. Taktir edip arkasından gideceğim. Hiç olmazsa dedim, başaramazsa ben demiştim diyen, ya da başarırsa yanılan kişi olmayacağım.

Sonuç ne olursa olsun, nerede durduğumuzu biz seçeriz. Ne olursa olsun dedim, bu hikayenin olumsuz iten taraflarından biri olmayacağım. Kendi atanma ve işi öğrenme yolculuğum hariç, sürecin bizim lehimize ilerlemesi konusunda büyük bir katkı var diyemem. Ama hiç olmazsa köstek olmadığını düşünürsek, dönüp baktığımda olaylardaki rolümden memnunum ve kendimden razıyım.

Biraz kişisel gelişim kitaplarından fırlamış gibi bir yazı oldu bu sefer. Kendi hikayemin önemli bir parçası olarak gördüğüm için burayı uzun tuttum açıkçası. Birbirimizi doğru motive edebilmek adına ilham olabilmeyi dileyerek bu ayki satırlarımı sonlandırıyorum.

Merve neler yaptı da kuruma sistem bilgisayarında çalışmayı kabul ettirebildi peki? O da bir sonraki yazımın konusu olsun.

Windows Outlook Yedekleme ve Az Görenler İçin Özel Windows Teması

Murat Kefeli

m.k@muratkefeli.com.tr

Sayı: 139, Eylül 2025

Doğrudan söyleyeyim: Yeni Windows sürümlerini, kendi yazılımımla uyumlu hâle getirme sürecinde bana en çok kasvet yaratan konu temadır.

Her ne kadar artık bilgisayarı ekran okuyucuyla kullanıyor olsam da gözümdeki koyu renk seçme yetisi hayli işime yarıyor. Özellikle yazılım geliştirme sürecinde klavyeden gelen hızlı girdilerin verdiği tepkiyi seçebilmek hata olasılığını azaltıyor. Ancak Microsoft (MS) tema konusunda tam bir kıl!

Windows 10'da (W10) beni o denli zorladı ki, Microsoft Türkiye'nin genel müdürüne ulaşmaya kadar işi götürmüştüm. Sağ olsun, beni hem Türkiye'deki hem de ABD'deki bir yazılımcıyla temasa geçirdi ama sonuç çıkmadı. Yazılım dünyasında bazen şu olur: "Ya minicik bir değişiklik, yapılır" denir ama o minicik değişiklik çılgın bir değişim gerektirir. Nihayetinde böyle olmuş ve MS bana bir çözüm önerememişti. Sonrasında ben bir yol bulmuştum da paçayı kurtarmıştım.

W11'in az görenler için sunduğu "yüksek karışıklık" teması W10'a göre daha iyi. Benim W10'da yakındığım bazı konular düzeltilmiş. Ama yeterli olduğu da söylenemez. Ancak çekirdek yapıdaki değişim dışarıdan zorlayıcı müdahalelere açık bırakılmış ve bu güzel bir şey.

W11'in yüksek karşıtlık temalarında farklı seçenekler var. Özellikle koyu zemin üzerine açık renkte algıya sahip olanlar için yeterli. Ancak açık zemin üzerine koyu renk algısına sahip olanlar için aynı şeyi söyleyemiyorum. Kısacası eğer açık zemin üzerine koyu renk algısına sahipseniz bu yazının sonunda yer alan paketi indirin. İçinde bazı düzenlemeler yaparak oluşturduğum bir tema bulunuyor.

Tema, açık mavi zemin üzerine koyu lacivert / siyah tonlarında. W11'in yüksek karşıtlık temalarının aksine masaüstünde ve dizinlerdeki seçili öğelerin çerçeve rengini de değiştiriyor. Yapmanız gereken tek şey paketteki "Tema_etkinleştir.bat" dosyasını çalıştırmak. Dosya, temayı önce ilgili Windows dizinine atıyor ve ardından arka planda ayarlarınızı değiştirerek temayı aktif hâle getiriyor. Paket içindeki "animasyon.bat" dosyası ise W11'in öğelerin seçimine yönelik görsel efektleri devre dışı bırakıyor.

W10 kullanıyorsanız ve şansınızı denemek isterseniz dosyayı çalıştırın. En kötü olasılıkla eski temanıza geri dönersiniz. Ancak paket içinde yer alan registry girdisini çalıştırmanız hâlinde benim W10 için uyguladığım senaryoya ulaşabilirsiniz. İlgili girdi, W10 yüksek karşıtlık tema ayarlarına "çerçeve rengi, aktif pencere başlık rengi" gibi seçeneklerin "görünür" olmasını sağlıyor. Renkleri belirlemeniz yeterli oluyor.

Gelelim Outlook konusuna. Microsoft Ofis Outlook oldukça kullanışlı bir uygulama olmasına rağmen pek tercih edilmiyor. Bunun en büyük sebebi kurulum ve ayarlarının zor olduğu ön yargısı. Temel kurulum da pek zor değildir ama birkaç e-posta hesabınız varsa bunları yapılandırmak zaman alıcı olabilir.

Aslına bakarsanız yapılandırması da çok uğraştırmıyor. Tek bir profil için yaptığınız ayarlar, diğer profillere de yansıyor. Windows'un çekirdek yapılarıyla etkileşimli çalıştığı için

uyumluluğu ve tutarlılığı yüksek. Profilin veri tabanını ikincil bir diske (Örnek: D) veya ikincil diske taşıdığınız belgelerim klasöründe tutmanız hâlinde işler daha da kolaylaşıyor.

Ben şu şekilde kullanıyorum: Veri tabanlarını D diskindeki bir klasörde tutuyorum. Birden fazla e-posta hesabını kontrol ettiğim için profilleri ve veri tabanlarını da ayırıyorum. Yani kişisel e-postam, grupları takip ettiğim ikinci e-posta ve Körüz.biz'e ait e-posta hesapları ayrı bir profil. Tabii isterseniz hepsini tek profilde ama ayrı klasörlerde tutma şansınız da var.

Diyeceksiniz ki, "O kadar profili kurmakla uğraşılır mı?"

Uğraşılmaz. En azından her seferinde. ☺

Outlook ve Outlook'a ait Windows ayarlarını yedekliyorum. Bu yedekleme yeni bir Windows kurulumundan sonra tek tıklamayla tüm profiller ve ayarların geri dönmesini sağlıyor. "Outlook profillerini en son ne zaman kurduğumu hatırlamıyorum bile" dersem daha açıklayıcı olabilir. Oluşturulan kural, imza, alt klasörler vb. incik cincik de veri tabanında saklandığı için işler kolaylaşıyor. Yapılması gereken tek şey profili açıp e-posta şifresini girmek oluyor çünkü yedekleme sürecinde şifreler dosyaya yazılmıyor.

Eğer Outlook kullanıyorsanız veya yapılandırmayı planlıyorsanız bu yazı için derlenen "Microsoft Outlook Profil ve Ayarları Yedekleme.bat" dosyasını çalıştırmanız yeterli. Dosyayı çalıştırdığınız dizinde, mevcut Outlook yapılandırılmalarına ait "Windows ayarlar" ve "Profiller" adında iki adet .reg dosyası oluşacak. Bu dosyaları bir yerde saklayın. Yeni bir Windows kurduğunuzda veya profil ayarlarında yanlış bir işlem yaptığınızda bu iki .reg dosyasını çalıştırmanız yeterli olacak.

"Oluşan .reg dosyaları nedir, ne işe yarıyor?" diye soranlar olabilir. Bu iki dosya, Outlook'a ait "kayıt defteri anahtarlarını" yedekliyor. Outlook, profilleri ve uygulamaya ait

ayarları iki farklı yerde saklıyor. "Profiller.reg", Outlook'a kurulu olan e-posta adreslerine ait teknik ayarları yedekliyor. "Windows ayarlar.reg" dosyasıysa Outlook'a yaptığınız ince ayarları yedekliyor.

Ancak unutmayın: Bu iki .reg dosyası yalnızca profil ayarları ve Outlook Windows ayarlarını yedekliyor. Veri tabanını siz sağlam bir yerde tutmalısınız ve yeni bir kurulum yaparken veri tabanının aynı yerde olmalı. Örnekleme gerekirse veri tabanı "D:\outlook" adlı bir klasördeken yedekleme yaptıysanız ve daha sonra veri tabanınızı "D:\bilmem-nedizini\outlook" yoluna taşıdıysanız sorun yaşarsınız.

"Nasıl bir sorun?" sorusunun yanıtı şu: .reg dosyaları profil ayarlarınızı ve Windows ayarlarınızı girer. Outlook'u açtığınızdaysa "Veri tabanı bulunamıyor" hatası alırsınız. Veri tabanının yolunu gösterme şansınız var; okumadan enter tuşuna basarsanız yeni bir veri tabanı oluşur. Profil ayarları ve Windows ayarları bu yeni veri tabanında kullanılır.

Önümüzdeki ay "Windows'u bir kez kur, bilgisayarın bozulana kadar bir daha kurma" yöntemiyle devam edeceğiz.

Notumsu: Paketteki dizinlerde yer alan "beni oku" dosyasının beklentisini karşılamanız iyi olacaktır.

Dergideki arkadaşlar yazıda bahsedilen paket dosyayı aşağıya koyacaklardır. Ama ben geçen ay söylediğimi yeniden diyeyim: Bu yazıyı yayınladığı tarihten çok sonra okuyorsanız ve paket dosyayı indiremiyorsanız sövmeniz gereken kişi ben değilim! ☺

İlgili dosyaya

[Dosya](#)

Bağlantısından ulaşabilirsiniz.

Bir Yazıdan Podcast'e: NotebookLM Deneyimi

Ömer Göktas

mail@omergoktas.net

Sayı: 139, Eylül 2025

Merhaba!

Bu yazıda sizlere, Google'ın deneysel aracı NotebookLM ile nasıl podcast oluşturabileceğinizi adım adım anlatmak istiyorum.

Uzun zamandır yapay zekâyı farklı işlerimde kullansam da bugüne kadar bununla ilgili ne yazılı ne de sesli bir rehber hazırlamamıştım. İlk defa bu konuda kalemi elime alıp dergimizde sizlerle paylaşmak istedim.

NotebookLM'ye İlk Adım

NotebookLM'yi kullanmaya başlamak için notebooklm.google adresini ziyaret etmeniz yeterli. İlk defa açtığınızda:

- Kullanım koşullarını kabul etmeniz gerekir.
- Ayrıca “bilgilendirici e-posta almak ister misiniz?” sorusuyla da karşılaşacaksınız.

NotebookLM 'de yaptığınız her çalışma “not defteri” olarak adlandırılır. Yeni bir proje başlatmak istediğinizde mutlaka bir kaynak eklemeniz gerekir.

Kaynak Ekleme Seçenekleri

“Yeni not defteri oluştur” dediğinizde karşınıza şu seçenekler çıkar:

- “Bilgisayarınızdan dosya yükleyin.” (PDF, TXT, Markdown, mp3 gibi ses dosyaları)

- “Google Drive, Dokümanlar veya Slaytlar.”
- “Web sitesi bağlantısı veya YouTube videosu.”
- “Doğrudan metin yapıştırma.”

Her not defterine en fazla 50 kaynak ekleyebilirsiniz.

Ben örnek olarak kendi sitemde yazdığım bir makaleyi ekledim. Kaynak otomatik olarak listemde göründü. İstedikimde bu kaynağı paylaşabiliyor ya da üzerinde farklı özetler alabiliyorum.

Özetleme ve Stüdyo Bölümü

NotebookLM, eklediğiniz kaynaklardan otomatik bir özet çıkarıyor. Bu özet; kopyalayabilir, Not defterinize kaydedebilir veya farklı bir biçimde düzenleyebilirsiniz.

Asıl önemli olan kısım ise Stüdyo bölümü. Burada Sesli özet veya Video özet oluşturabiliyorsunuz. Ayrıca oluşturulan içeriği özelleştirme şansınız var.

Örneğin yüklediğim bir yazıda sürekli “kullanıcı” ifadesi geçiyordu. Özelleştir bölümünden bunu “Ömer Göktaş” olarak değiştirdim. Bu sayede yapay zekâ metni benim adımla seslendirdi.

Podcast Deneyimi

Birkaç dakika içinde yazılarınız profesyonel bir anlatım ile sesli ya da görsel bir formata dönüşüyor. Böylece blogunuza ekleyebilir, YouTube kanalınızda paylaşabilir veya derginizde içerik olarak kullanabilirsiniz.

En güzel yanı sıfırdan ses kaydıyla uğraşmadan yazılarınızı doğrudan bir podcaste dönüştürebilmeniz.

Son Söz

Bu ay sizlerle NotebookLM'nin podcast oluşturma özelliğini paylaştım. Doğru kaynaklar eklediğiniz sürece çok kısa zamanda kendi yazılarınızı sesli ya da görsel içeriklere dönüştürebilirsiniz.

şimdilik benden bu kadar. Kendinize iyi bakın, üretmeye ve paylaşmaya devam edin. Görüşmek üzere!

“Prometheus Unbound” Sanat da Unbound

Elif Emir Öksüz

Elifemiroksuz@gmail.com

Sayı: 139, Eylül 2025

Merhabalar, değerli EEEH Dergi okuyucuları.

Eylül geldi, son bahar kendini hissettirmeye başladı. Fakat ben bu ay sizlere tatilden söz edeceğim. Deniz, kum ve güneş; sanat, kültür ve elbette erişilebilirlik...

Sakız Adası’nda Tatil

Bu yıl geçen yıl olduğu gibi yine Sakız Adası’nda tatilimizi geçirdik. Adanın denizi ve sahilleri enfes. İpek gibi kumlar ve tertemiz bir kumsalın yanında bir de rampa var. Hayatımda ilk kez tekerlekli sandalye için sahile yapılmış bir rampa gördüm. Bir Güzel de aydınlatmışlar rampayı, isteyen gece bile denize girebilir. İlgilenenler için bu rampa Komi isimli sahil bölgesinde bulunuyor.

Bunun yanında adanın kültürel mirası da beni büyülüyor. Sakız Adası’na boşuna bu isim verilmemiş. Bizim “damla sakızı” diye bildiğimiz aromalı “mastic” adı verilen bu sakız, adanın güneyinde yetişen sakız ağaçlarının reçinesi. Yani evet, sakız ağaçtan toplanıyor. Ben de ağaçtan sakız topladım, kaçır mı bu fırsat!

Adanın kültürü, tarihi, mimarisi ve ekonomisi hep bu sakız üretimi etrafında şekilleniyor. Ürettikleri sakızı, yani en değerli varlıklarını orta çağ korsanlarından koruyabilmek için kale gibi inşa edilmiş Mesta köyünün daracık sokaklarında gezinmek bana muhteşem bir keyif veriyor. Bir de köy meydanında, muhtar George Amca’nın dondurmacısı var ki sormayın. Enfes sakızlı

dondurma yaptığını söylemeden geçemeyeceğim. Bu yıl sırf o dondurmayı bir defa daha yemek için Mesta'ya koştum diyebilirim.

Sakızın da Müzesi mi olurmuş!

Dünyada tek olduğu iddia edilen sakız yani Mastik Müzesi de bu adada bulunuyor. Pirgi köyü yakınlarındaki bu müzeye geçen yıl da gitmiştik. Ancak kelimenin tam anlamıyla tadı damağımızda kaldığı için bu yıl yeniden müzenin yolunu tuttuk ve çok hoş bir sürprizle karşılaştık. Müzede geçici bir resim sergileniyordu ve bu sergi erişilebilir hale getirilmişti. Bu yazının temel konusu da aslında bu sergi. Fakat oraya geçmeden önce biraz daha müzeden söz etmek istiyorum.

Müze özel olarak erişilebilir bir hale getirilmiş diyemem. Ancak sakızlara, geleneksel kıyafetlere ve sakız üretiminde kullanılan alet ve makinelere dokunabiliyorsunuz. Müzeyi gören birinin rehberliğinde gezmek gerekiyor. Müze iki katlı küçük bir bina olarak tasarlanmış. Asansör de olduğu için tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygun gibi görünüyor.

Gelelim müzenin hediyelik eşya dükkanına...

Oraya kadar giderseniz, aman ha uğramadan geçmeyin. Benim gibi damla sakızı aromasını seviyorsanız adada ve müzenin satış noktasında ihya olacaksınız. Damla sakızlı diş macunu, el kremi, şampuan, güneş kremi ve başka bir sürü kozmetik ürününü adada bulabilirsiniz. Ayrıca damla sakızlı sabunlar bütün bir yıl çekmecelerinizde misler gibi kokuyor. Damla sakızlı zeytin yağı, sakızın kendisi, kahve, lokum ve elbette muhallebimsi tatlılar da mevcut. Sevenlere mastic uzo bulunduğunu da söyleyelim.

“Unbound” ne demek?

Şimdi de artık sanatın unbound olmasına odaklanalım. Unbound, İngilizcede “zincirlerin veya bağların çözülmesi” bir bakıma özgürleşmesi anlamına geliyor. Burada özgürce tadına varabildiğim sanat eserinin de adı, başlıkta yazdığı gibi “Prometheus Unbound.” Eseri müzenin hemen girişine yerleştirmişler. Bir yanda orijinal tablo bir yanda eserin hissedilebilir replikası bir yanda da eserin tarihini anlatan yazılı metne ve hissedilebilir halini betimleyen sesli metne İngilizce ve Yunanca ulaşabileceğim QR kodlar.

Prometheus Unbound

Sonunda gelelim tabloya...

Yüzyılın en görkemli tablolarından biri bu yaz Sakız Adası’nda, Mastik Müzesi’nde benimle. Danimarkalı ressam Carl Bloch’un 1864’te genç Kral Georgios I için yaptığı Prometheus Unbound, uzun süre kayıp sayıldıktan sonra 2012’de Atina’nın kuzeyindeki Tatoi Sarayı’nda, ahşap bir silindir içine sarılı halde bulunmuş. Özenli bir restorasyon sürecinin ardından 2023’te Danimarka Ulusal Galerisi’nde, 2024’te Atina’da sergilenmiş. Eser, kalıcı olarak Tatoi’ye dönmeden önce, Sakız’da ziyaretçilerle buluşuyor, hem de erişilebilir bir şekilde.

Bloch’un tablosu yalnızca bir mit sahnesi değil, insanın özgürlük arzusunun görsel bir yorumu. Yaklaşık dört metreye üç metre boyutlarındaki bu dev tuvalde Prometheus, zincirlerini kırmaya çalışırken bedeninin gerilimi neredeyse izleyiciye geçiyor. Kahverengi ve gri tonların hâkim olduğu kompozisyonu yaran parlak kırmızı örtü, anın şiddetini doruğa taşır. Ön plandaki bu patlayıcı enerjiye arka planda Herakles (Herkül) eşlik eder; yayıyla kartalı yere sererken, sahne insanın zincirlerinden kurtuluş anına dönüşür.

Tüm bu bilgiler QR kottaki metinde anlatılıyor. Resimdeki her şey ayrıca başka bir tuvalde parmaklarınızın ucunda. Sesli betimlemeyi açıp bir yandan da elimi tuvalin üzerinde gezdirdim. Fotoğraflardan birinde tabloya dokunurken ben görünüyorum. Anlatım yaklaşık altı dakika sürüyor. Sol üst köşede bulutlar gri iplerle gösterilmiş. Kırmızı örtü gerçek bir kumaş

parçasıyla simgelenmiş. Zincirler metal minik zincir parçalarıyla simgelenmiş. Sesli anlatı hissedilebilir her noktanın nasıl bir malzemedен yapıldığını, tablonun neresini simgelediğini ve resmin neresinde yer aldığını detaylıca anlatıyor. Hem metin hem de sesli anlatının linklerini metin sonunda bulabilirsiniz.

Biraz da sanat severler için tablonun detaylarına odaklanalım. Bu tablo aslında mitolojik bir hikâyenin resmedilmesi. Elbette erişilebilir bir halde keşfedebildiğim için benim de favori tablom. Zaten başka pek de bilgim yoktur resim sanatı hakkında. Keşke her tablo böyle özgürleşse de ben de resim konusunda biraz kültürlenebilsem.

Mitin İzinde: Ateşi Çalan ve Zinciri Kıran

Prometheus, Titan soyundan gelen bir figürdür. İnsana en büyük armağanını, tanrılardan ateşi çalarak verir. Kaynaklara göre kimi zaman doğrudan Zeus'tan, kimi zaman da ateşin tanrısı Hephaistos'un ocağından aldığı söylenir. Ama bütün anlatıların ortak noktası aynıdır: Ateş tanrılara aitti, Prometheus onu insanlara armağan ederek düzeni bozdu. Ateş, yalnızca bir alev değil; bilginin, sanatların ve uygarlığın simgesiydi.

Zeus bu başkaldırıyı affetmez. Kratos (Güç) ve Bia (Zor) Prometheus'u sürükler, Hephaistos da istemeye istemeye zincirlerini çakar. Cezanın acımasızlığı Antik tragedya şairi Aiskhylos'un (M.Ö. 5. yüzyıl) Zincire Vurulmuş Prometheus adlı oyununda şu dizelerle betimlenir:

“Burada ne bir insan yüzü görebilirsin artık

Ne de bir insan sesi duyabilirsin.

Güneşin ateş alev ışınlarıyla pişerek

Güzelim bedeninin karardığını göreceksin.

Sevineceksin gece, gün ışığının üstüne

Alaca örtülerini serince.

Ardından kırağı eritecek güneşi bekleyeceksin.

Ama bitmek tükenmek nedir bilmeyecek

Yürekler acısı ağır çilen,

Çünkü seni kurtaracak yiğit doğmadı henüz.”

Prometheus’un kaderi yalnızca bir ceza değil, aynı zamanda insanın dayanıklılığının simgesidir. Her gün ciğeri kartal tarafından parçalanır, her gece yeniden iyileşir. Bu döngü, onun acı içindeki direncini ölümsüzleştirir. Nihayet yüzyıllar sonra Herakles (Herkül) ortaya çıkar. Zeus’un izniyle kartalı okla vurur, zincirleri çözer. Böylece Prometheus özgürlüğüne kavuşur; insanlığa verdiği ateş ise artık geri alınamaz.

Ada ile Buluşma

Eserin bugün Sakız Adası’nda sergilenmesi de başlı başına anlamlıdır. Ada, yüzyıllardır “mastik” (Yunancada mastiha) ile özdeşleşmiştir; doğadan alınan bu reçine işlenir, dönüştürülür ve kültüre dönüşür. Nasıl ki Prometheus’un ateşi insanı yaratıcı kıldıysa, mastik de Sakız’ın belleğinde emeğin ve üretimin simgesi olmuştur. Bloch’un tablosu bu bağlamda yalnızca mitolojiyi değil, adanın kendi kültürel hikâyesini de yankılar. Bu eserin yukarıda uzun uzun anlattığım gibi özgürleştirilmesi yani erişilebilir hale getirilmesi de ayrıca anlamlı olmuş. Resmin hikayesini öğrenince “evet elbette bu tabloyu erişilebilir yapacaklardı. Başka hangisini yapsınlar ki dedim.” Kendi kendime.

Sanatçı ve Bağlam

Carl Bloch, Kopenhag’da doğmuş, Roma’da olgunlaşmış bir ressamdı. Tür sahneleri ve portrelerle tanınsa da asıl şöhretini dinsel ve mitolojik anıt eserlerle kazandı. Prometheus Unbound, hem Yunanistan’ın yeni kralının siyasal sembolü, hem de 19. yüzyıl Avrupa’sında özgürlük ve direniş arzusunun resme bürünmüş hali oldu. Bugün Sakız’da erişilebilir bir şekilde sergileniyor olması, bu çok katmanlı anlamları Ege’nin kültürel belleğiyle birleştiriyor bence.

Prometheus’un zincirlerini kırarken insana söylediği şey hâlâ aynı: Yaratıcılık cesaret ister, cesaretin bedeli vardır; ama o bedel çoğu zaman daha insanca bir gelecek içindir. Tercümesi şu: Savunuculuk cesaret ister, cesaretin bedeli vardır; ama o bedel çoğu zaman daha erişilebilir ve adil bir gelecek içindir.

Not: Zincire Vurulmuş Prometheus, Türkçeye Azra Erhat ile Sabahattin Eyüboğlu tarafından çevrilmiştir.

Kaynaklar

İngilizce sergi metni:

<https://liminal.eu/unlisted/exhibition-texts/?lang=en>

İngilizce sesli betimleme:

<https://liminal.eu/unlisted/prometheus-unbound-audio-description/?lang=en>

Zincire Vurulmuş Prometheus Özet, Aiskhylos - Mitolojik Hikayeler:

<https://mitolojikhikayeler.com/zincire-vurulmus-prometheus-ozet-aiskhylos/>

Sanatın Erişilebilir Hali

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 139, Eylül 2025

Yıl kendini yarılarken biz yine festival heyecanını yaşamaya başladık. Malum iş büyük, yol uzundu. Ne kadar erken başlarsak o kadar sağlam adımlardık yolumuzu. Enerjimizi ve soluğumuzu verimli kullanmayı başarırdık. Öyle ya 11 yıllık bir geleneğin yükü vardı omuzlarımızda. Çıta aşağı düşmemeliydi

Bir yandan da her yıl temaları tüketiyorduk. Gündemi takip ediyor, ona uygun tema ve motto belirliyorduk. Erişilebilirlik, spor, yapay zekâ... Bu yılın teması da aslında geçen yılın festival toplantılarında bile çaktırmadan dile getirilmişti. Bu yıl estetik yönümüze ağırlık vermeye karar verdik. Temamız sanat olsa güzel olurdu. Önce tema uzun uzadıya tartışıldı. Malum irdelemeyi seven bir grubuz. Detaylara takılmamız belki de ondan. İçeriği doldurabilir miydik? Sanat, çok geniş bir yelpazeydi. Farklı ne katabilirdik? “Olsundu, yola çıkınca kervanı da yolda tamamlarız” dedik. Hem sanat gibi yaratıcı bir uğraşın bazı dallarını yıllarca ön yargılarla bize ulaşılmaz kılmamışlar mıydı? Biz de hayatın her alanının yeti çeşitlilikleri gözetilerek kapsayıcı bir şekilde tasarlandığında herkesin erişimine açık olduğunu savunmuyor muyduk? İşte tam da bu gerçekliği daha güçlü anlatabilmek için festival çok iyi bir araçtı. Uzun süren istişareler sonucunda 12. Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festival’inin teması kesinleşti. Bu yıl erişilebilirlikle sanatı harmanlayacaktık. Temadan sonra her zamanki gibi motto arama derdi başladı. “Bu çok klişe, bu klasikleşti, farklı bir şey olsun, bir ağırlığı olsun” diyerek uzun uzadıya konuştuk. İlgin’in keskin zekâsı devreye girdi ve bu yıl orijinal bir motto bulduk: “#SanatınİçindeKapsayıcıBiçimde” dedik mottoya. Gerçi ben hala alışamadım. “Sanatın İçinde Erişilebilir Biçimde” olarak hatırlıyor ve bu rezil olma durumunu defalarca tekrarlıyorum. Neyse festivale kadar ezberlerim herhalde.

Tabii motto kadar efor isteyen başka bir ihtiyacımız da afiş tasarımıydı. Çoğu festivalde olduğu gibi bizi bu tür konularda hiç yalnız bırakmayan Yelda Erdoğan bu sorunumuzu çözdü. Sonra yeni stantlar araştırma, teknik işleri çözme, duyuruları hazırlama, akşam etkinliklerini düşünme çabalarının ortasında bulduk kendimizi. Bu çabalarımız yorucu olduğu kadar da eğiticiydi. Yeni sanatçılarla tanıştık. Farklı sanat türlerinde ilgilenen ve üretkenlik gösteren körleri tanıdık.

Bu süreçte sanatla iç içe onlarca standımız oldu. Seramik, resim, marangozluk, oyun gibi stantlarımız artık takipçilerini bekliyor. Çok farklı sanat dallarında sürpriz stantlarımız olacak. Bu yıl dijital oyun meraklılarını da unutmadık. Müzik standımızda artık bilgisayarları adeta stüdyoya dönüştüren ses kayıt sistemlerini anlatacak, çeşitli enstrümanları tanıtacak akustik müzikler icra edilecek. Yemek standımız muhtemelen festivalin en çok ziyaret edilen standı olma unvanını koruyacak.

Festivalimiz sürpriz etkinliklerle başlayacak. Sürpriz bir konuğumuzla güzel bir akşam etkinliği düzenleyeceğiz. Festivale dair çok fazla bilgi sızdıramıyorum. Malum duyuruların çoğu paylaşılmadı. Takipçilerimiz duyuru yapılmadan her şeyi öğrenmeyi tercih edebilir. Bu benim de işime geliyor. Sızdırdığım bilgilerle şanım yürür ama bir de bu işin hesap verme kısmı var. O nedenle ben en iyisi o olaylara daha fazla girmeyeyim. Malum gazetecilik tehlikeli meslek. Uslu uslu edebiyatımı parçalayayım.

Neyse, festival ile ilgili haber sızdırmadım dışarıya. Sızdırdıysam da fark etmediniz. Siz boş verin benim habercilik hevesimi. 10-11 ekimde İstanbul Üniversitesi'ne, öncesinde de dernek YouTube kanalına gelin. Sanatın erişilebilir halini birlikte deneyimleyelim.